

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 296/2021-15

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Ladislava Duditša a Miroslava Duriša (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom Mgr. Petrom Troščákom, Hlavná 50, Prešov, proti uzneseniu Okresného súdu Košice I č. k. 22 C 15/2020 z 15. júla 2020 a uzneseniu Krajského súdu v Košiciach č. k. 3 Co 45/2020 z 28. decembra 2020 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ označený v záhlaví tohto rozhodnutia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 31. marca 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) napadnutým uznesením Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) označeným v záhlaví tohto rozhodnutia a napadnutým uznesením Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) označeným v záhlaví tohto rozhodnutia. Sťažovateľ navrhuje napadnuté uznesenie okresného súdu a napadnuté uznesenie krajského súdu zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie. Zároveň požaduje uloženie zákazu okresnému súdu a krajskému súdu pokračovať v porušovaní práv sťažovateľa, ako aj náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že sťažovateľ podal na okresnom súde 1. júna 2020 žalobu o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov (konanie vedené okresným súdom pod sp. zn. 22 C 15/2020). Okresný súd sťažovateľa 16. júna 2020 vyzval na zaplatenie súdneho poplatku za žalobu v sume 33 eur. Sťažovateľ v stanovenej lehote súdny poplatok nezaplatil, na podklade čoho následne okresný súd napadnutým uznesením vydaným sudcom konanie zastavil.

3. Sťažovateľ súdny poplatok uhradil 23. júla 2020 z dôvodu technických a praktických problémov súvisiacich s pandémiou ochorenia COVID-19, pričom súčasne požiadal o odpustenie zmeškania lehoty na zaplatenie súdneho poplatku.

4. Sťažovateľ napadol napadnuté uznesenie okresného súdu 11. augusta 2020 podaním označeným ako sťažnosť, v ktorom tvrdil s poukazom na § 14 ods. 4 zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“), že citované uznesenie mohol vydať iba súdny úradník, pretože až o sťažnosti proti rozhodnutiu súdneho úradníka o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku je oprávnený rozhodnúť sudca. Z uvedeného dôvodu považoval napadnuté uznesenie okresného súdu za nezákonné.

5. Sťažovateľ v ďalšej časti sťažnosti smerujúcej proti napadnutému uzneseniu okresného súdu poukázal aj na skutočnosť, že predmetné konanie vo veci ním podanej žaloby nemohlo byť zastavené pre nezaplatenie súdneho poplatku. Odkázal pritom na § 10 ods. 2 zákona o súdnych poplatkoch, podľa ktorého konanie nemožno zastaviť v prípade, že súd už začal vo veci samej konať. Skutočnosť začatia konania pritom preukazoval záznamom z elektronického súdneho spisu, v ktorom sa uvádza, že 28. júla 2020 do spisu nahliadla právna zástupkyňa žalovanej. Na podklade uvedenej skutočnosti sťažovateľ uzavrel, že do spisu muselo byť predložené splnomocnenie udelené žalovanou, ktorej logicky musela byť doručená žaloba na vyjadrenie.

6. Podanie označené sťažovateľom ako sťažnosť posúdil krajský súd ako odvolanie, pričom dospel v napadnutom uznesení k záveru, že ho treba odmietnuť z dôvodu, že smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému opravný prostriedok nie je prípustný.

7. V napadnutom uznesení krajský súd konštatoval, že okresný súd nepostupoval dôsledne v súlade so zákonom o súdnych poplatkoch, keď napadnuté uznesenie o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku nevydal súdny úradník, ale priamo sudca. Podľa názoru krajského súdu tak sťažovateľ ako žalobca nemal možnosť namietať prípadnú nesprávnosť uznesenia o zastavení konania podaním sťažnosti v súlade s § 14 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch. Podľa názoru krajského súdu ak o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku nerozhodne súdny úradník, ale sudca súdu prvej inštancie, znemožní tým strane sporu realizáciu jej patriacich procesných práv, keďže jej súd svojím nesprávnym procesným postupom zmarí možnosť namietať nesprávnosť rozhodnutia o zastavení konania, čo môže znamenať aj porušenie práva strany sporu na spravodlivý proces. V ďalšom krajský súd odkázal na § 14 ods. 1 zákona o súdnych poplatkoch, v zmysle ktorého sa uznesenie súdu prvej inštancie o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku nepovažuje za uznesenie o zastavení konania, proti ktorému by bolo prípustné odvolanie podľa § 355 ods. 2 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) v spojení s § 357 CSP. Odvolací súd preto konštatoval, že proti uzneseniu o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku podľa § 10 ods. 1 zákona o súdnych poplatkoch, ktoré bolo vydané po 1. júli 2017, nie je prípustné odvolanie, pričom na podklade uvedeného následne uzavrel, že v konkrétnej veci nemôže rozšíriť prípustnosť odvolania, keďže jeho neprípustnosť vyplýva priamo z osobitného predpisu, a to aj napriek skutočnosti, že procesný postup súdu prvej inštancie nebol v súlade s právnou úpravou zákona o súdnych poplatkoch. Odvolanie (na rozdiel od iných právnych inštitútov upravených v právnom poriadku Slovenskej republiky) tak podľa názoru krajského súdu nemôže predstavovať účinný prostriedok ochrany subjektívnych práv žalobcu proti uzneseniu súdu

prvej inštancie o zastavení konania. Na podklade uvedeného následne krajský súd odvolanie sťažovateľa smerujúce proti rozhodnutiu, proti ktorému odvolanie nie je prípustné, odmietol v súlade s § 386 písm. c) CSP.

II.

Argumentácia sťažovateľa

8. Sťažovateľ argumentuje, že okresný súd porušil jeho právo na spravodlivý súdny proces a odoprel mu právo na sťažnostné (prieskumné) konanie, teda na využitie riadneho opravného prostriedku. Uvedené porušenie pritom potvrdil aj samotný krajský súd, avšak bez toho, aby vykonal nápravu nezákonného stavu, čím aj on sám prispel k závažnému porušovaniu práv sťažovateľa.

9. S odkazom na odôvodnenie obsiahnuté v bode 42 nálezú ústavného súdu č. k. I. ÚS 397/2017 z 12. decembra 2017, ktoré podľa názoru sťažovateľa možno vzťahovať aj na jeho vec, sťažovateľ zdôrazňuje, že nedostatky napadnutého uznesenia okresného súdu boli spôsobilé založiť prípustnosť sťažnosti a prieskum v sťažnostnom konaní, pričom vzhľadom na to, že krajský súd v napadnutom uznesení síce uznal namietané nedostatky, avšak reálne dospel k inému záveru a odvolanie odmietol ako neprípustné, porušil základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

10. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie základného práva na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy) a práva na spravodlivé súdne konanie (čl. 6 ods. 1 dohovoru) napadnutým uznesením okresného súdu a napadnutým uznesením krajského súdu.

11. Ústavný súd v súlade s § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť predbežne prerokoval, zisťoval pritom danosť dôvodov jej odmietnutia v súlade s § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

III.1. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie napadnutým uznesením krajského súdu:

12. Na podklade tvrdenia o porušení svojich práv odopretím sťažnostného konania zo strany okresného súdu sťažovateľ napáda rozhodnutie krajského súdu ako súdu odvolacieho. Argumentuje, že nenapravenie odopretia práva na opravný prostriedok súdom prvej inštancie je pripočítateľné aj krajskému súdu, ktorý nápravu nezákonného stavu nevykonal aj napriek tomu, že samotný nezákonný stav v napadnutom uznesení konštatoval.

13. Berúc do úvahy už uvádzanú argumentáciu sťažovateľa, možno ustáliť, že sťažovateľ vo vzťahu k rozhodnutiu odvolacieho súdu napáda nesprávnosť odmietnutia ním podaného opravného prostriedku, čím vo svojej podstate brojí proti posúdeniu prípustnosti ním podaného opravného prostriedku krajským súdom.

14. Podľa názoru ústavného súdu, berúc do úvahy sťažovateľom prezentované námietky, mal sťažovateľ možnosť proti napadnutému uzneseniu krajského súdu, ktoré považuje za ústavne neudržateľné, podať dovolanie, ktorým sa mohol domáhať ochrany ním namietaného porušenia práv zaručených ústavou a dohovorom.

15. Z princípu subsidiarity (čl. 127 ústavy), ktorým sa konanie pred ústavným súdom riadi, vyplýva, že konanie pred ústavným súdom predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu (III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05, III. ÚS 114/2010, III. ÚS 5/2013).

16. Vyčerpanie právnych prostriedkov, ktoré zákon poskytuje na účinnú ochranu základných práv a slobôd a na ktorých použitie je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov, je jednou z podmienok prípustnosti sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, a teda aj podmienkou konania vo veci individuálnej ochrany základných práv a slobôd pred ústavným súdom [§ 55 písm. d) v spojení s § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde].

17. V prípade jej nesplnenia platí, že ústavná sťažnosť je neprípustná. Výnimkou z tohto pravidla je situácia, keď sťažovateľ preukáže, že právne prostriedky, ktoré mu priznáva zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd, nevyčerpal z dôvodov hodných osobitného zreteľa. Dôkazné bremeno pri preukazovaní dôvodov hodných osobitného zreteľa je na sťažovateľovi.

18. Ako už bolo naznačené, podmienkou toho, aby ústavný súd pristúpil k meritórnemu prejednaniu ústavnej sťažnosti, je vyčerpanie dostupných prostriedkov nápravy, ktorých uplatnenie sťažovateľovi právny poriadok priznáva. V civilnom sporovom konaní je to aj podanie dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podľa § 419 a nasl. CSP, a to za situácie, že tento opravný prostriedok je účinný na ochranu sťažovateľom označených práv (I. ÚS 47/2020, III. ÚS 35/2019, I. ÚS 69/2019, III. ÚS 19/2019, I. ÚS 146/2018).

19. V prípade relevantnej časti ústavnej sťažnosti tvoriacej predmet tohto konania ústavný súd po dôslednom posúdení jej odôvodnenia konštatuje, že argumentácia sťažovateľa vo vzťahu k tvrdenému neoprávnenému zásahu do základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je založená na namietaných nedostatkoch v procesnom postupe krajského súdu, ktoré vyústili do neústavného rozhodnutia odvolacieho súdu spôsobujúceho v konečnom dôsledku odmietnutie prístupu k odvolaniu ako opravnému prostriedku (*denegatio iustitiae*), keďže krajský súd ako odvolací súd odvolanie sťažovateľa odmietol ako procesne neprípustné a v konečnom dôsledku odmietol, ako to sťažovateľ tvrdí, napraviť nezákonnosť postupu okresného súdu.

20. V § 420 CSP sú taxatívne vypočítané procesné vady konania takého stupňa závažnosti, pre ktoré je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu v merite veci alebo rozhodnutiu, ktorým sa konanie končí. Prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia je tak založená na princípe univerzality, čo znamená, že dovolaním možno napadnúť každé rozhodnutie odvolacieho súdu, ktorým sa konanie skončilo, prípadne ktorým sa rozhodlo v merite veci [k tomu pozri aj bod 8.1 uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 3 Cdo 236/2016 z 19. januára 2017 publikovaného pod R 19/2017].

21. Relevantné znaky, ktoré charakterizujú procesnú vadu v zmysle § 420 písm. f) CSP, sú a) zásah súdu do práva na spravodlivý súdny proces a b) nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva. Právo na spravodlivý súdny proces predstavuje možnosť fyzických osôb a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov. Už citovaný § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a dôvodnosť dovolania v prípade, ak miera porušenia procesných práv strany v dôsledku nesprávneho procesného postupu súdu nadobudla značnú, výraznú, resp. relevantnú intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia sa rozumie nesprávny (vadný) procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení procesných ustanovení, ktoré sa vymykajú zákonnému, ale aj ústavnému procesno-právnemu rámcu, ktorý zároveň znamená aj porušenie procesných práv garantovaných ústavou. Pod pojmom „procesný postup“ sa rozumie faktická (ne)činnosť súdu znemožňujúca strane sporu realizáciu jej procesných oprávnení, resp. možnosť jej aktívnej účasti v spore. Za vadu v zmysle § 420 písm. f) CSP sa považuje aj to, keď odvolací súd odmietol odvolanie strany sporu, hoci na takýto postup nebol daný zákonný dôvod (k tomu pozri uznesenie najvyššieho súdu č. k. 1 Obdo 8/2019 z 24. apríla 2019).

22. Za rozhodnutie, ktorým sa konanie pred odvolacím súdom o danej otázke končí, pritom možno považovať rozhodnutie, ktorým odvolací súd rozhodol o odvolaní inak ako jeho vecným prejednaním, t. j. rozhodnutie o odmietnutí odvolania alebo o zastavení odvolacieho konania (k tomu pozri aj sp. zn. I. ÚS 275/2018, uznesenie najvyššieho súdu č. k. 1 Obdo 8/2019 z 24. apríla 2019 a sp. zn. I. ÚS 96/2020).

23. Ústavný súd si uvedomuje, že otázka posúdenia, či v konkrétnej veci sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí v rámci takého konania do výlučnej právomoci dovolacieho súdu. Ústavný súd sa pri posudzovaní prípustnosti dovolania z pohľadu nutnosti jeho vyčerpania ako podmienky prípustnosti ústavnej sťažnosti (t. j. pri posudzovaní, či v konkrétnom prípade ide o účinný prostriedok nápravy) môže obmedziť výlučne na formálne posúdenie jeho prípustnosti s výnimkou ústavnej neudržateľnosti výkladu najvyššieho súdu v otázke prípustnosti dovolania. Dovolanie neprichádza do úvahy ako účinný prostriedok nápravy najmä vtedy, ak je na prvý pohľad zjavné, že dovolanie je v danom prípade neprípustné, napríklad preto, lebo to výslovne vylučuje procesná norma (napr. § 421 ods. 2 CSP, § 422 CSP a pod.). Ďalšou osobitnou výnimkou z pravidla o subsidiarite konania o ústavnej sťažnosti je situácia, ak sťažovateľ tvrdí a preukáže, že nevyčerpal právne prostriedky, ktoré mu patria na ochranu jeho základných práv a slobôd, z dôvodov hodných osobitného zreteľa.

24. S prihliadnutím na už uvedené ústavný súd konštatuje, že jeho právomoci v konkrétnych okolnostiach tejto veci predchádza právomoc najvyššieho súdu sa predmetnou argumentáciou sťažovateľa (resp. jeho tvrdením o vade zmätočnosti spočívajúcej v odmietnutí odvolania krajským súdom, hoci na takýto postup nebol daný zákonný dôvod) zaoberať a jej opodstatnenosť preskúmať.

25. Ústavný súd v súvislosti so skúmaním podmienok konania o podanej ústavnej sťažnosti v rámci jej predbežného prerokovania pritom dopytom na okresnom súde zistil, že sťažovateľ proti napadnutému uzneseniu krajského súdu dovolanie nepodal. Meritórne preskúmanie ústavnej

sťažnosti sťažovateľa ústavným súdom v situácii, keď nevyužil právny prostriedok ochrany svojich základných práv, ktorý mu zákon účinne poskytoval, t. j. nepodal dovolanie, hoci ho podať mohol a mal, by bolo porušením princípu subsidiarity ako sťažnostného atribútu vzťahu medzi ústavným súdom a sústavou všeobecných súdov, na ktorom je založené rozhodovanie o ústavných sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy (I. ÚS 728/2016).

26. Sťažovateľ tiež ani netvrdil (tým menej preukazoval), že dovolanie v konkrétnych okolnostiach veci podľa § 420 písm. f) CSP nepodal z dôvodov hodných osobitného zreteľa, a preto zo strany ústavného súdu neprichádza do úvahy ani prípadný postup podľa § 132 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

27. Tým, že sťažovateľ proti napadnutému uzneseniu krajského súdu dovolanie nepodal, sa vo svojej podstate zbavil možnosti z ústavnoprávneho hľadiska preskúmať námietky smerujúce proti podľa jeho názoru neudržateľnému záveru krajského súdu o odmietnutí odvolania proti napadnutému uzneseniu okresného súdu s tým, že dôvodnosť dovolania mohol posúdiť len dovolací súd.

28. Na základe uvedeného ústavný súd ústavnú sťažnosť v časti, ktorou sťažovateľ namietal porušenie svojho základného práva zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu, odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde pre jej neprípustnosť.

III.2. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie napadnutým uznesením okresného súdu:

29. Zanedbanie možnosti sťažovateľa domáhať sa preskúmania ústavnosti rozhodnutia krajského súdu ako súdu odvolacieho zároveň spôsobuje, že napadnuté uznesenie krajského súdu o odmietnutí odvolania proti napadnutému uzneseniu okresného súdu pre neprípustnosť je treba považovať za ústavné udržateľné. V konkrétnych okolnostiach veci je totiž nevyhnutné uplatniť prezumpciu ústavnej udržateľnosti rozhodnutia orgánu verejnej moci, a to až do momentu, kým sa nepreukáže opak. Odmietnutie odvolania zo strany krajského súdu z dôvodu neprípustnosti sťažovateľom podaného opravného prostriedku je zároveň podstatnou relevantnou skutočnosťou pre posúdenie procesnej požiadavky zachovania lehoty na podanie ústavnej sťažnosti podľa § 124 zákona o ústavnom súde v časti smerujúcej proti samotnému napadnutému uzneseniu okresného súdu. Námietky neústavného postupu okresného súdu, ktorým bolo sťažovateľovi odopreté právo na sťažnostné (prieskumné) konanie (k tomu pozri aj bod 8 tohto rozhodnutia) mal totiž sťažovateľ prezentovať priamo v ústavnej sťažnosti ústavnému súdu v lehote do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti napadnutého rozhodnutia okresného súdu (teda v súlade s § 124 prvou vetou zákona o ústavnom súde). Sťažovateľ lehotu na podanie ústavnej sťažnosti, aj keď len implicitne, nesprávne odvodil (až) od doručenia napadnutého uznesenia krajského súdu, čo nie je vzhľadom na už uvedené skutočnosti pre včasné podanie ústavnej sťažnosti v tomto prípade použiteľný záver. Napadnuté uznesenie okresného súdu bolo pritom sťažovateľovi doručené 27. júla 2020, čím nadobudlo ako nenapadnuteľné odvolaním právoplatnosť. Lehota na podanie ústavnej sťažnosti sťažovateľovi v súlade s už označeným § 124 zákona o ústavnom súde uplynula 28. septembra 2020 (§ 121 ods. 3 a 4 CSP). Keďže ústavnú sťažnosť sťažovateľ v tejto časti podal až 31. marca 2021, podal ju zjavne po uplynutí stanovenej lehoty.

30. Vzhľadom na už uvedené ústavný súd ústavnú sťažnosť smerujúcu proti napadnutému uzneseniu okresného súdu pre namietané porušenie základného práva zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy a práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru odmietol bez je ďalšieho vecného prieskumu ako podanú oneskorene podľa § 56 ods. 2 písm. f) zákona o ústavnom súde.

31. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako celok, zaoberať sa ďalšími procesnými návrhmi sťažovateľa stratilo svoje opodstatnenie.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. júna 2021

Libor Duľa
predseda senátu